

Forfatter: Biehl, Charlotta Dorothea

Titel: BREV TIL: Bülow, Johan FRA: Biehl, Charlotta Dorothea (1784-10-19)

Citation: Biehl, Charlotta Dorothea: "BREV TIL: Bülow, Johan FRA: Biehl, Charlotta Dorothea (1784-10-19)", i *Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII*, Otto B. Wroblewski's Forlag., s. 139. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002245849-000-shoot-L00224584900000007.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Charlotte Dorothea Biehl's Breve om Kong Christian VII

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Den 19. October 1784.

Min Ven troer, at jeg ikke ved en vis Begivenhed har været saa ødsel med mine Betragtninger som sædvanlig, og ønsker, at jeg skulde indhente hvad jeg har forsømt; hans Villie er mig en Lov, men jeg er bange, at det allene bliver en Gientagelse af hvad jeg allerede har sagt ham i den Materie.

Med al mit Hiertes Oprigtighed er maaskee mine Betragtninger over en høyst beklagelig Herres Forfatning ikke uden al Partiiskhed, thi Kierligheden de Danske bær til deres Konge Slægt gjør det næsten umueligt. Baandet, der binder Herren og Folket til hinanden er af den Beskaffenhed, at han ikke kans. 140være lykkelig, naar det er elendigt; og derfor søger det, i Følelsen af sine svare Byrder, at udfinde andre Aarsager til hvad det liider, end de, der kan tilregnes ham, som liider med det, og dette vil maaskee ogsaa hændes mig; men kan Partiiskhed forleede mig til at finde Skylden meere hos andre end ham, saa skal dog ikke Frygten for at handle mod Ærbødigheden holde mig fra at sige Sandheden med Friemodighed, hvi skulde jeg grue for at udlade mig for en troefast Ven med det, som om 100 Aar vil blive sagt offendtlig, naar de smaae sammenstødende Tilfælde, der ofte gjør det, der syntes høyst lastværdigt, allene høyst beklageligt, maaskee ere forglemte.

Mennesket, min Ven, er, naar Forstandens Kræfter og Hiertets Tilbøyeligheder begynder at udvikle sig, i visse Maader at ansee som en Plante, der skyder Spiirer, kommer denne ikke i en færdig Gartners Hænder, der forstaaer at bereede Jorden, at sætte den saaledes, at den faaer den behørige Varme, Soel og Skygge, saa faaer den hverken saa fuldkommen en Væxt, eller bringer saa mange og gode Frugter, som i dens Hænder, der ved at studere dens Natur hjælper og understøtter den i alle dens Udviklinger og Fremgang. De forskellige Organers forskellige Sammenføjelser hos Mennesket og de af dem flyden[d]e forskellige Indtryk paa Føletraaddene frembringe Menneskets forskellige Sindslidelser, som Skaberen har givet dem til saa store og viise Hensigters Opfyldelse. Ved at følge Barnet i alle sine Handlinger ere disse Indtryk let opdagede, det kiender endn. 141ikke Forstillelses Kunsten, det adlyder Naturens Bud ved at give Sindslidelserne Tøylene, og førend man af dem kan læse klart og tydeligt i Barnets Hierte bør en duelig Hovmester aldrig begynde at danne det, paa det han ikke skal sætte Planten, der behøver Varme, i Kulden, eller overøse med Vand, hvor Soel og Tyrke var nødvendig, men denne vigtige Regel blev ganske gaaet forbi med den beklagelige Herre.

En Mand af store Indsigter og Kundskaber, Ærligheds og Ærens strængeste Tilbæder, og som paa et andet Sted havde kunde blevet Landets Velgiører, blev et Tugtens Riis for det ved at blive Hovmester hos Cron Prindsen og tiltroe sig selv Kræfter nok til een lige saa besværlig som vigtig og ærefuld Post. Det første en Dyd drives over sine Grændser, lader den af at være en Dyd; Følelsen og Overbeviisningen om, at Æren var for mægtig i hans Siel til at han kunde gjøre sig skyldig i en nedrig Handling, udartede hos ham til Hovmod, hans Afskye for Hyklarie til Trodsighed, og hans strænge Grundsætninger til Grumhed og Tyrannie, saa at han ved sit Forhold gjorde sine Dyder forhadte i steden for at gjøre dem elskværdige.

Jeg vil endog tilstaae ham, at Prindsens Hierte ikke var bøye ligt og menneskekierligt af Naturen, men desto skadeligere blev en haard Behandling; desto stærkere trængte det til at blødgjøres ved Kierlighed, og naar han havde bragt det dertil, da ved denne milde Følelse lære ham at kiende hvor sødt det er at fortjene Kierlighed, og at Pligternes nøyagtiges. 142Opfyldelse er det eneste Middel til at blive virkelig elsket. Men at indprente Prindsens Hierte Følelse af Medynk og Overbærelse, eller i det mindste at aabne hans Barm for dem, var tvert imod Hovmesterens Plan; han havde anseet det for en qvindagtig Skrøbelighed at betjene sig af Mildhed og Overtalelser, alting skulde udrettes ved Magt og overdreven Haardhed; han søgte ikke at være elsket, men frygtet, uden at overveje, at Frygt qvæler Sielens hærligste Ævner, og at den, som er mild og god naar han er tryg, kan af Angst for sin Sikkerhed drives til de største Grumheder.

Havde han allene ved sine voldsomme Midler søgt at underkue de Tilbøyeligheder hos Prindsen, som han troede kunde blive ham og Landet skadelige, saa havde der dog været noget at anføre til hans Undskyldning, men, han kiendte hverken hans gode eller onde Side, han holdt ham fra det Øyeblik at han kom til ham, under saa grusom en Tvang, at han aldrig kunde yttre sine Tilbøyeligheder, og til Trods for alle de Forestillinger, som jeg med Vished veed, at der bleve gjorde ham om at forunde Prindsen Frihed til at lægge sin farligste og svageste Side for Dagen, paa det man kunde vende alle Kræfterne mod den og lade de uskadelige Tilbøyeligheder Raaderum, saa var han dog ikke til at overtale dertil. Han paastod, at naar Prindsen slet ingen Villie blev forundt, saa havde man ingen at bestride, men kunde indprente ham de Meeninger og Begreber, man fandt at være de bedste.

s. 143Alle de, der nærmede sig Prindsen, vare tvungne til at følge hans Plan, ingen Hengivenhed, ingen forekommende Venlighed maatte viises imod ham; og den eneste, der ikke fulgte denne Regel, var den gamle Moltke; naar han, men som var overmaade sielden, kom til Prindsen, søgte han paa alle Maader at være ham til Behag, og som gjorde, at uagtet Moltke og Reventlou vare Svogre, afmaalede han ham dog med de afskyeligste Farver under Navn af Favorit. Efter hans Sigende gjorde intet en Regent foragteligere end at binde sit Hierte til en Undersaat, Gud havde sat ham over alle andre fordi han ikke maatte hæfte sig ved nogen anden; alle de Ulykker, der ramte et Land, drog Favoriten over det, og ved hver Middags og Aften Taffel, naar der ingen var, som kunde holde Lyset, gik Samtalen stedse ud paa de Lande, der vare bragte i

Elendighed ved en Favorit, og hvilke uværdige Mennesker der som oftest havde været det. Historien forsynede ham til alletider og i alle Lande med Exempler derpaa, og en Dag, da han taledes om en Konge af Spanien, der havde gjort en Castrat til sin Premier Minister, vendte han sig til Cron Prindsen med de Ord: og naar De, min naadige Herre, engang bestiger Thronen bliver ventelig Laurent Deres, siden det er hans Lærdomme og Underviisninger, som De finder meest Behag i og viiser meest Attraae efter. Denne offendtlige Ydmygelse bragte alt Blodet i den unge Herres Ansigt, og med et meget betydeligt Øyekast og Tone svarede han ham: Jeg beder Gud i Naade bevare mig fra ats. 144komme paa Thronen førend jeg baade har forglemt Laurent og hans Lærdomme. Der ligger saa megen Fornuft og tillige saa stærk en Irettesættelse over Hovmesterens ufornuftige Bebrejdelse i dette Svar, at det i mine Tanker burde bragt Blodet i hans Ansigt af Skamfuldhed.

Havde han sadt den Afskye, han vilde indprænte Prindsen for Favoriter, de behørige Grændser, havde han viist ham, at det ikke var Kierligheden og Fortroeligheden, som Regenten bar for en værdig Mand, der var lastværdig, at da Venskab var Livets største Lyksalighed, saa var Regenten som Menneske ogsaa berettiget til at nyde den, skønt med lidet Haab om at finde en sand Ven; men at denne ædle Følelse vanslægtede til en lastværdig Skrøbelighed, naar Regenten enten ophøiede ham over sin Fortieneste, eller lod sig saaledes behærske af ham, at han overdrog ham Omhuen for de Pligters Opfyldelse, som Gud vilde kræve Regnskab af ham for, at ikke Regierings Sorgerne, men Livets Sorger vare de, han kunde hente Trøst og Husvælelse imod ved en prøvet Vens Bryst, saa havde han udført et priiseligt og hans Kald værdigt Foretagende, men efter det Begreb, som man gav ham, saa hadede han Navnet, men ikke Virkningen, og denne Afskye var saa stærk hos ham, at den hævngierrige Prinds af Hessen betiente sig af den til at faae Reverdil, der ikke vilde rette sig efter hans selvraadige Villie, ud af Landet ved to eller tree Gange i en ironisk Tone at nævne ham for Kongen som hans Favorit.

s. 145Den gruesomme Tvang man holdt ham i, de umenneskelige Rævselser han ved den mindste Forseelse blev underkastet indjog ham ikke allene en græsselig og uovervindelig Angst, men tillukkede tillige hans Hierte for Medlidenhedens Stemme, baade mod Mennesker og Dyr, en vis og uundgaelig Følge af en grim Medfart; thi hvorledes skulde den, der aldrig fandt Medynk, kunde føle Medynk, og hvad andet end det græsselige Tyrannie, der udøves mod de sorte Slaver, gjør dem saa umenneskelige og grumme i deres Hævn? Og da Menneske er Menneske, saa bliver Prindsen Slaven i sin Tænkemaade, naar han nyder Slavens Medfart og Behandling.

Til denne udøvede Grumhed føyede sig endnu en anden Ulykke og som var den, at der fra hans første Ungdoms Tiid aldrig var meere end eet Menneske om ham, som havde, ved at vinde hans Kierlighed førend det blev ham umuelig at elske, kunde givet ham faste og rigtige Begreber og ved Fornuft og Lempe undertvungen den trodsige Egensindighed, som der sagdes at være ham medfødt — og dette var hans ældste Kammer Junker Geheime Raad Schack Rathlou, men han blev ikke længe nok hos ham, hvad enten han saa selv ønskede det, fordi han ikke kunde udrette hvad han vilde, eller Reventlou ikke vilde have en Mand af saa sande Fortienester saa nær om Prindsen, eller og der skulde banes Vei for Moltke til Marschals Posten, og alle øvrige havde hverken Forstand eller Villie til at være nyttige uden for dem selv.

s. 146Trangen til at skaffe sit Hierte Luft nødte altsaa Prindsen til at tage sin Tilflugt til ham, der ved sin uophørlige Fritten gav ham Anledning til at beklage sig, men denne som var hans Cammer-Tiener, havde ikke allene ingen Opdragelse havt, men var endog iblandt Skoebørstens Dyrkere een af de gemeeneste i sin Tænkemaade og vante derfor Prindsen ved denne Fortroelighed til en Sladderagtighed, der har gjort, at de, som har meent det best og redeligst med ham, aldrig har vovet at bringe en Sandhed for hans Øre, der skulde bevares.

Havde Reventlou endda søgt at bringe Prindsen til at elske Gud, saa havde den beklagelige Herre dog havt en sikker Tilflugt og et fast Skiold, men hvad enten han selv meere frygtede end elskede Gud, eller han troede at retfærdiggjøre sit Forhold ved at tale om Gud som et Væsen, hvis Hævn og Straf ved den mindste Forseelse var uundgaelig, saa tiente det Begreb, han fik, allene til at indjage den unge Herre samme Rædsel for det høyeste Væsen, som han havde for sin barske Hovmester.

Det har stedse været umueligt for mig, min Ven, at gjøre mig et Begreb om de Menneskers Følelser, der forestille sig Verdens Herre med et stedse opløftet Sværd over sine Skabninger til at lade dem føle Vægten af hans Vrede, i steden for i ham at kiende Kierlighedens Fader, der ikke befaler Mennesket andet end at elske, der ikke vil have andet end Kierlighed for alle sine utallige Velgierninger og som i sit aabenbarede Ord har givet det største og ufatteligstes. 147Beviis paa sin Kierlighed og Barmhiertighed, der aldrig bør skilles fra hans Retfærdighed, fordi det Offer som hans Barmhiertighed gjorde af hans eenbaarne Søn, forbinder hans Retfærdighed til at forlade dem, som elske og troe paa Christum. Men kan vi ikke nægte dem vor Medynk, der ved dette vrang Begreb berøve sig den eneste sande Trøst i Livets Gienvordigheder, hvor mange Taare kræver da ikke det unge Menneskes Forfatning, som dette rædselsfulde Begreb indpræntes ved Ord og Exempel, og som naar Ungdom og Overtalelser har forleedt ham, og Hiertet og Samvittigheden anklager ham, ingen meere Redning veed, men er et ideligt Rov for den grummeste Siele Angst?

Desværre for den ynkværdige Herre og os blev dette Frugten af, at Reventlou var dagligen Lovens og dens

Forbandelsers Forkynder, uden nogensinde at lade Evangelii søde Trøst komme af hans Mund. Han ansaae Frygten for et saa kraftigt Middel til at opfylde Pligterne, at han meere end engang, maaskee i en god Hensigt, lod sig forstaae med, at naar en Konge ikke gjorde hvad han burde, saa løse han derved ikke allene Undersaatterne af deres Troeskabs Eed, men efter hans Tanker burde endog den, der havde Moed nok til at lægge Haand paa ham, meere ansees for sit Fædrenelands Velgiører end en Forbryder, siden han allene var Rædskabet i en hævnende Guds Haand.

Underkuet og opfyldt med den græsseligste Rædsel besteg han Thronen; Reventlouw havde saa længe. 148bleven ved at udøve sin Myndighed, at der ikke var mindste Rum imellem den haarde Tvang, ikke at torde yttre et Ønske og den yderste Grad af Selvraadighed; thi da Reventlouw ansaae sig selv for umistelig i Conseillet, og i visse Maader maaskee ogsaa var det, saa var der i de nie Maaneder, som hans Fader levede efter hans Confirmation, ikke foregaaet den mindste Forandring i hans Forfatning; thi der kan intet større Beviis gives paa, at Reventlouw ikke havde formildet sin Tone, end at den endog var lige bydende og barsk efter at han havde svoret ham Lydighed som sin Konge. Men Prindsen mærkede ikke saa snart at Tugtemesteren ikke meere torde bruge Haanden, men allene Munden, førend han gav efter for unge Menneskers Forestillinger om ikke meere at bryde sig om hvad han sagde, men viise, at han var Enevolds Herre, der kunde gjøre og lade hvad han vilde.

Forestil Dem nu, min Yen, en ung Herre, der er fremmet for alt det der angaaer Rigets Vel og Forfatning; næsten fremmet for dem med, der skal hjælpe ham at besørge det, siden det aldrig havde været ham tilladt at tale andet med dem, end hvad Reventlouw lagde ham i Munden; de to Dage om Ugen overfuset af Reventlouw, naar han spurgte, om det og det ikke kunde skee paa en anden Maade, og de øvrige Dage at høre Forestillinger og give Resolution til Collegierne om Ting han ikke vidste det mindste af. Paa den anden Side overhængt af de unge Mennesker, han begyndte at spørge og brydes med, om den Betiening til den, og den til den, og som vidste at. 149fatte hans svage Side: Forfængeligheden, ved at indpuste ham, at han gjerne kunde gaae allene og trængte ikke til de gamle Suurpotters Ledebaand, og naar han fyldestgjorde dem, da at blive overfuset og igiennemheglet af Reventlouw.

Hvad var naturligere, end at han havde inderlig sukket efter Befrielsen for det grumme Aag, der havde trykket ham, men nu syntes Forretningernes Bestyrelse at true ham med et, der ikke var ham mindre i Veyen til at nyde hans saa høyt attraaede Frihed. Havde hans Siels Ævner ikke været underkuet, havde en grum Medfart ikke berøvet ham det kiekke Moed, der bestrider alle Vanskeligheder for at bane sig Veyen til Æren, saa maaskee han havde opoffret alleting for den; men i den Forfatning han var, og uden Opmuntring af alle dem der vare om ham, Reverdil undtagen, og uden den behørlige Understøttelse af dem, der ved at give ham alle muelige Oplysninger burde gjort ham Arbeydet let og behageligt, var det umueligt andet, end at han maatte kiedes derved. Reverdil, som vidste, at det ikke feylede ham paa Fornuft, og at han havde megen Vid, indsaar tillige, at ingen af de, som han forbandt sig med, kunde skaffe hans Siel Føde og sætte de underkuede Ævner i Drift og Virksomhed. Han søgte altsaa at drage ham fra Dreng Leeg ved at sætte ham i Hovedet at efterabe Kongen af Preussen ved Aftens Maaltider, som Fortienester og ikke Værdighed gjorde berettiget til, og hvor han ved at lægge den kongelige Høyhed fra sig kunde nyde Livets største Behageligheds. 150i en munter og underviisende Samtale og behagelig Omgang.

Dette Forslag blev biefaldet, men nogle af de, som deres Lærdom havde gjort navnkundige, vare saa lidet behagelige i Omgang og saa stive og ceremonielle i Henseende til Kongen, at Øyemeedet feylede, og det blev ligesaa hastig glemt som besluttet. Imidlertid vare dog disse Aftens Maaltider Anledningen til den Gunst som Brandt paa nogen Tiid stod i hos Kongen. Reverdils Venskab for ham gjorde at han blev ansagt; han havde god Forstand, havde læst meget og var tillige overmaade opvakt og moersom uden at hans Munterhed var af det larmende og støyende Slags eller gik uden for Velanstændigheds Grændser; han taledes meget vel og allermeest naar han havde Leylighed til at udlade sig over Venskabs Fordeele og Sødheder, som han syntes at føle ved at tale om dem lige indtil Henrykkelse. I Følge heraf udmærkede han sig stærk i dette Sælskab og havde Aarsag til at smigre sig med et stort Fortrin i Kongens Yndest; allerhelst da det lod, som om Kongen var eenig med ham i Henseende til hans Venskabs System og udtrykkede sig med megen Veltalenhed over Cronens Byrde og Venskabs Husværelse, hvorved Reverdil og Brandt fik begge Navn af hans Venner.

Et feigt og frygtagtig Hierte, min Ven, er ikke istand til at elske, det kan vel baade udtrykke og føle en Slags Behag, men det er ikke sand Kierlighed. Den er Siælens ædelste Følelse, den udfordrer en ædel og reen Grund om den skal voxes til Bestandigheds. 151uden hvilken den allene er en blot Flyve Lyst, og bestandig kan den aldrig være, som feyler Moed og Kiekhed til at vove alleting og trodse alleting for des Skyld, som man elsker. Ved grum Medfart var Sæden til oprigtig Kierlighed ganske qvalt i Kongens Hierte; Rædsel og Forfængelighed vare hans eneste Drivfædre og strede med hinanden om Fortrinet; af den sidste kunde en fornuftig Hovmester have draget store Fordeele, den kunde blevet en Spoere til store Tings Udførelse, men i stæden for at give den en rigtig Vendning havde Reventlouw nedtrykt og underkuet den med. Ganske at udrydde den havde han vel ikke formaaet, men Angsten var dog saa aldeles Herre over den, at alt det Gode den skulde bringe blev qvalt ved Rædselens Ukrud.

Han manglede Moed og Standhaftighed til at elske oprigtig og med Varme og gav derfor ski elvende efter,

det første man sagde ham, at det maatte saa være, og at det vilde blive ham til Skade og Fortræd, dersom det ikke skeedte. Han havde hørt og læst, at Regentere ingen Venner havde, den store Sandhed var heller ikke bleven skiult for ham, at de ingen forti ente, siden de sadte meere Priis paa en Hyklers Smigge og en Forførrers Lokke Gift end en troefast Vens velmeente og alvorlige Forestillinger, og at i Følge deraf Historien faa eller ingen Exempler havde at fremviise paa Konger der havde været Yen. Forfængeligheden at forøge disses Tal drev ham altsaa til at kalde den sin Yen, han følede en Slags Godhed for, men naar Øyeblikket kom, at han skulde viises. 152sig Ven, saa manglede han enten Moedet dertil, eller og den samme Forfængelighed berøvede Navnet, som havde givet det, for at undgaae Mistanken at have en Favorit, hvilket var forestillet ham som en Regents største Skiendsel.

10

Forestillingen om, at Reverdil blev anseet derfor, foreenet med hans egen Følelse om, at han foragtede ham, siden han, som jeg har sagt Dem, vovede at raillere ham, udslettet med et al hans saa kaldte Venskab, og ved den Leylighed troede Brandt at trykke Stempleet paa sin Tænkemaade og gjøre sig meere agtbar i Kongens Øyne ved at blive ved at viise sig sin faldne Vens Yen og fulgte altsaa Reverdil paa hiin Side Roeskilde i det græsseligste Vey og Veyr. Men han tog sig ikke i Agt for at io meere han viiste sig Ven i sit Forhold io meere beskiemmede han derved Kongen, som ogsaa følede det og lod ham mærke sin Mishag derover; thi da Brandt med en Slags Triumpf over sin udviiste Heroismus vilde bringe Kongen Reverdils Tak for al beviiste Naade, spurgte Kongen ham med en bitter Latter: Er nu Deres Roman med Msr. Reverdil endt eller gaaer Deres Sentiments endnu længere ? og dette lagde den første Grundvold til Kongens Modbydelighed for ham.

Naturen maatte have begavet ham med meget mindre Ild end den har, dersom han ikke skulde følt Tyngden af Reventlous græsselige Aag, som han havde baaret i tolv Aar og i den Tiid sukket inderlig efter sin Forløsning og komme i Friehe. Men da en Konge deels ikke kan siges at eye Frieheden, og deels. 153den menneskelige Indbildnings Kraft stedse forestiller et ventet Gode langt hærligere end vi finde det ved Nydelsen, saa var det ogsaa umueligt, at hans Frieheds Erholdelse forskaffede ham det han ventede sig, allerhelst da Rædsel og Frygt vare blevne ham saa væsendtlige, at han aldrig knnde blive dem qvit, de fulgte ham som hans Skygge og strøede Galde over alle de Fornøyer han haabede at nyde. Hvad var nu naturlige[re] i hans Forfatning end at troe, at han endnu ikke havde nydt Friehedens Sødhed i sin ganske Omkreds. Dette aabenbarer han for vilde og uregierlige Dreng, der maaskee mindre af Ondskab end Kaadhed giver ham Anslag paa de nedrigste og skammeligste Udskeyelser. Misfornøyet med sin indere Forfatning, opirret ved en med lige saa megen List som vidt udseende Hensigter opvakt Misforstaaelse, og tilskyndet og forført af dem, der vare om ham udkrævedes der meere Standhaftighed og større Siele Kræfter end hans Opdragelse havde lævnet hos ham for at holde sig fra at gjøre den uværdige Brug af sin Friehe, som alle har været Vidne til. Det brusende og vilde i disse Handlinger fortumlede ham, Svækkelse i Tænke Kraften antog han for Følelse af Friehedens Gode og fortsatte den indtil den udtømmede Natur forbød det aldeles.

Frygten for Guds Straf havde i Begyndelsen af dette vilde Levnet holdt ham fra at forsømme sine Andagts Øvelser, men hvad Deel Hiertet har haft i dem er let at slutte; svækkede Nærver fører stedse en vis Ængstelighed med sig, der forøgede den, ders. 154var bleven ham naturlig; Samvittigheden, denne aarvaagne Irettesætter, mindte ham om hvor høyligen han havde forgaaet sig imod Gud, sig selv og alle andre; men hans underkuede og frygtsomme Siel kunde ikke see Forbarmeren i Herren, men Hævneren og den strænge Dommer, hos hvilken der ligesaa lidet var Forladelse at vente som hos Reventlou. Kan den, der hader sin Broder, som han seer, ikke elske Gud, som han ikke seer, saa ligger det og i Naturen at gjøre sig et Begreb om Gud efter det vi føler og erfarer af andres Forhold mod os; og han som aldrig havde funden Barmhiertighed, han, som ved en grusom Medfart var bleven selv haard og umedlidende, hvorledes kunde han vente andet end Vrede og Straf af et retfærdigt Væsen, som han modvillig havde fortørnet?

10*

Havde han i denne ynkværdige Tilstand funden en medynksom Trøster, der havde veyledt ham til Guds Barmhiertighed ved at viise ham Guds ubegribelige Kierlighed til Mennesket, og hvor villig han er til at forlade naar han seer Bedring, saa kan man med Føye troe, at hans Haab og faste Tillid til Gud havde formindsket den Angst, der var bleven ham naturlig, og gjort den hærligste Virkning; men i det Sted fik til hans og vor Ulykke Grev Smettau Adgang til ham, der gjorde det skiendigste Brug af sin Forstand ved at forestille ham Gud som et Væsen, der var alt for uendelig stor til at agte paa Menneskets Handlinger eller fortørnes over dem, at Mennesket ikke var andet end det ædelste Dyr, der havdes. 155en større Virknings Kreds men ikke meere Ret til Udødeligheden end Ormen, det knusede under sine Fødder, at det var noget, som alle store Siele længe havde været eenige om og betiente sig allene af Religionen til en Tømme paa Almuen.

Sæt Dem nu, min Ven, for et Øyeblik i den beklagelige Herres Forfatning, et Rov for den græsse- ligste Angst, begierlig efter en uindskrænket Friehe, der for ham var det høyeste Gode, og forfængelig nok at attraae at nævnes iblandt de store Siele, og siig saa, om ikke Deres ved Legemet svækkede Siel ikke med Begierlighed

havde grebet efter et Middel, der lovede saa kildrende Fordeele? Den, der er i Havs Nød, griber io efter et Halmstraae til at holde sig ved, hvad Under da, at han søgte at bilde sig selv noget ind, hvor ved han kunde være roelig baade for det forbie gangne og tilkommende; han hverken vidste eller troede, at Naturen selv strider imod denne Overtydelse, at den bæver ved Tanken om at blive til Intet, og at om det end var mueligt at naae en fuldkommen Tryghed derom, saa kunde den dog ikke give Trøst og ikke Tryghed, men Trøst var det eneste der kunde læge hans saarede Siel.

En bedrøved Erfaring har ogsaa lært ham, at et Begreb, der saa aldeles tillukker Sielen for alt Haab og Trøst, kan vel et Øyeblik drage en Hinde over Samvittighedens Saar, men at det bryder strax op igien med fordoblet Svie og Smerte. Hans Nærvers Svækkelse lærte ham, at man ikke ustraffet gjør Vold paa Naturen, og Legemet og Sielen staaer i alt fors. 156nøye en Forbindelse, at det første ikke skulde have en mægtig Indflydelse paa den sidste, og følgelig en dobbelt, hvor den er saa undertrykket som hans. Vel kan jeg ikke nægte, at han har givet Kiendetegn paa Grumhed og et haardt Hierte, men har de været ham naturlige, eller er det Virkningen af den ham paatvungne Følelse? Jeg troer at have Grund for at ansee dem for det sidste; thi er det en fordærvet Natur eller Følelsen af sin Afmagt, der gjør Barnet grumt i en vis Grad? Sikkert Overtydningen af dets Afmagt; den liden Modstand det kan gjøre andres Villie bringer det til at lade de, som ikke kan gjøre det Modstand, føle heele Vægten af sin Overmagt. Skulde ikke de af Kongen udøvede Grumheder have samme Kilde og være avlede af en heftig Forbittrelse i hans Siel over at føle, at han kun var Skyggen af det, han bar Navn af, og feylede Moed og Kræfter til at afkaste Aaget? og er det saa, da maa ogsaa hans Grumhed overgaae Barnets i samme Forhold, som Kundskaaben om hans Kræfter overstiger Barnets. Kiendetegnene hos ham paa et haardt Hierte har altsaa mindre forundret mig, end at han ikke har udøvet større Gruesomheder; tusende Exempler af Historien kan bevidne mm Satz: at Frygt gjør Tyranner, Skaansel og Sagtmodighed Menneske Venner. Friderich den Femte var ikke partiisk, men allene retfærdig, naar han sagde, at han skyldede Rosenkrantz alt det gode, der fandtes hos ham. Hans Moder behandlede ham med Haardhed og Grumhed; hans Hovmester med Kierlighed og Sagtmodighed, ogs. 157de forskiellige Indtryk denne forskiellige Behandling gjorde hos ham, lærte ham Maaden at blive elsket og tilbudet. Naar man vil gjøre den frommeste Hund bidsk, saa binder man ham; det er mindre hans Frieheds Forliis, der opirrer ham, end Frygten, som hans Tilstand indjager ham; han føler, at han er meere i andres Vold end i sin egen, og da han ikke ved Flugten kan sætte sig i Sikkerhed, om nogen vil gjøre ham Ondt, saa søger han ved at viise Tænder og snærre, at gjøre sig frygtet og holde Folk fra sig.

Følg med et ynksomt Øyekast den beklagelige Herre i alle hans Handlinger fra Begyndelsen af og indtil nu, og De vil heele Veyen igiennem finde Virkningen af Reventlous umenneskelige Behandling og Savnet af en deeltagende Vens Omhue, der ved sin Hengivenhed og Ømhed kunde svækket dens farlige Indtryk. Hans vilde Udskeyelser avledes af hans umaadelige Begierlighed efter at nyde Friehedens Sødhed og af slette Menneskers Tilskyndelse; den Letsindighed, hvormed han overgav alle de, han syntes at elske, var Mangel paa Kiekhed og det svage Herredømme Kierlighed har over en underkuet Siel; hans Mangel paa Medlidenhed reyste sig af det, at han ikke kiendte det mindste til den, hvorved Sindet var bleven forliærdet; hans Rædsel for Menneskene kom af den indere Overbeviisning om, at han hverken var det han burde være, eller det skeedte som burde skee, og gruede altsaa for at enhver der nærmede sig ham, maatte sætte Reventlous Trudsel i Værk og blive Fædrelandets Velgiører paa hans Bekostning; hanss. 158Villighed til at forkaste Religionen var en ganske naturlig Følge af det, at man ikke havde vant ham til at øse Trøst af den, men at skiælve for Straffen, den true Overtræderen med.

Forestil Dem engang hvad han dagligen maae føle og lide ved at forestille sig Følgerne af hans Forurettelse imod en elskværdig Dronning; hverken hans Siels eller Legems Kræfter ere stærke nok til at vælte den Deel fra sig, som andres Ondskab har deri og gjort ham til Redskab for. Overvey hvad han har lidt fra sit femte til syttende Aar, det Onde hans uværdige Yndlinger drog over ham paa adskillige Maader inden han blev tree og tyve, og saa hvad han har lidt og hvorledes han er bleven behandlet i de sidste tolv Aar, og saa vil Deres Siel bæve af Afskye og smelte af Medynk. Er det at undre over, at han som er bleven forraadt, forladt og mishandlet af alle de, han har elsket saa høyt som han havde Kræfter til at elske; som aldrig har hørt et trøstende Ord, som aldrig har funden nogen Deeltagelse eller Husvalelse i sine Lidelser, — er det, siger jeg, at undre over, om hans Hierte er tillukket for alle milde Følelser, at han, som man har tvunget til at fremme sit Lands Ulykke i stæden for dets Vel, anseer sig for at være hadet af det, frygter for Menneskene og troer, at Guds Hævn hviler over ham?

Har noget Menneske havt Føye til at fatte den rædsomme Tanke, at Gud var ham vred og kunde ikke forlade ham, saa har han det, naar han seer tilbage paa sin heele Leve Tiid, først en Martyr fors. 159en haardnakket Tyrans Egensindighed, dernæst, og i Følge af den, en Kasteboldt for letsindige og ugudelige Menneskers Sindslidelser og Forførelse, og tilsidst et lidende Redskab i Herskesygens Hænder, bestandig en Slave, der befaledes i Steden for at befale, og som hans dybt indpræntede Angst gjorde uskikket ved en mandig og kiek Beslutning at afkaste Aaget, siden Trudslar og øvet Vold ved den mindste Modsigelse strax bragte ham bævende til at adlyde.

Naar jeg med saa sand en Glæde, at den drager Taarene i mine Øyne, siiger, hvad maae da ikke Cron Prindsens Hierte føle ved at vide, at med den 14de April tog hans Faders lykkeligste Dage sin Begyndelse. Maatte Overbeviisningen om den Bønhørelse han har funden hos Gud, da han ved sin Søns Fødsel ønskede

at have naaet den Tiid, da han til sin Lettelse kunde overdrage ham Regierings Byrden, bringe ham til Eftertanke om, at Gud ikke vredes bestandig, men den Forandring, der er foregaaet i hans Forfatning, oplive Haabet hos ham om Guds Naade, at ligesom hans Angst for Menneskene formindskedes, hans Troe og Tillid til Guds Barmhiertighed maatte voxte, hans Siel Angst forsvinde og hans Hierte aabnes for Kierlighedens og Naturens milde Indtryk.

Jeg har det store Haab, min Ven, at det skeer, og min stærkeste Grund dertil er den, at endskiøndt vore bedste Handler ikke kan fortiene noget af Gud, saa vil hans Barmhiertighed dog belønne Prindsens ærbødige Kierlighed for hans Fader ved at lægges. 160sin Velsignelse til det, han gjør for ham, paa det Prindsen maa nyde Sødheden af den fulde Overbeviisning om at være Redskabet i Forsynets Hænder til at udbrede Hæld og Glæde over den sidste Deel af hans Faders Liv, og som, i Fald at dette store Øyemeed naaes, maaskee endog bliver den længste.

Hielp var ham ogsaa høyst nødvendig; thi naar jeg undtager at jeg anseer Reventlous Medfart imod ham som Kilden og Grunden til alle ham tilstødte Ulykker, saa nægter jeg ikke, at den i tolv Aar af hans Navn og Myndighed tilsnegte og fordærvelige Misbrug io endnu var tusende Gange utaale[li]gere; thi vel er det haardt for den udviklede og daglig voxende Forstand at holdes i Uvirksomhed og føle Villien aldeles underkuet, men der gav dog kun Ungdom og Uerfarenhed efter for en aldrende Mands Indsigter og Velbehag; da derimod i det sidste Tilfælde den yngre Broder betog den ældre sin Ret og forestillede i Løndom saa vel som offentlig hans Formynder og Tugtemester, saa den udvortes Velanstændighed ikke engang blev iagttaget. I steden for som man foregav at gaae ham til Haande og lætte ham Byrden, brugte man ham til Haandskriver, tvang ham til at give det dummeste Hvis Hvas og de fordærveligste Anlæg Kraft og Myndighed ved Stemple af hans Haand og nødte ham til at have Personer om sig, som han bar Afskye for. Det er næsten ubegribeligt at denne Omgangs Maade ikke udvirkede det, som man søgte at bilde Verden ind; og det vars. 161saa utroeligt, at Mennesker, som vidste, at der var en Gud og Dommer, kunde handle saaledes som de gjorde, at deres Sikkerhed udkrævede at opvække Mistanke om hans Forstand til at svække Indtrykket af hans Klagemaal, dersom Fortvivlelsen drev ham til at raabe om Hielp og Biestand imod hans — jeg troer man med Føye kan kalde dem Bødler.

Her seer De, min Ven, hvorledes jeg betragter og stedse har betragtet den mishandlede Herre: En levende Forstand og stærk Indbildnings Kraft, der spoeret af en høylyt krænket Forfængelighed arbejdede for at kommei Veyret, men blev idelig trykketnedigien vedindgroet Angst og Skræk, og som forleedt til Tøyleløshed ved en falsk Forestilling om Nydelsen af den saa høylyt attraaede Frihed, forøgede den Rædsel, der ved Vanen var bleven ham naturlig, ved indvortes Bebrejdelser og Hiertets Overbeviisning om at han hverken handlede som han burde, eller var det han skulde være. Hans ved dette Vidnesbyrd saarede Forfængelighed indskiød ham Ulyst til det eneste Middel hvorved den kunde blive tilfredsstillet, nemlig: at arbejde og stræbe saa længe til han fortiente Høyagtelse og Kierlighed. Men hertil behøvede han Opmuntring og Understøttelse, fordi hans Siel ved udøvet Tyrannie imod ham var bleven berøvet den mandige Kiekhed og Ufortrødenhed, som der udkræves til at arbejde sig frem paa en besværlig Bane uden at kiedes, men blive ved indtil man kommer til Maalet og naaer Seyers Krandsen.